

NGHIÊN CỨU LÝ LUẬN VỀ QUẢN LÝ HOẠT ĐỘNG TRẢI NGHIỆM CHO HỌC SINH DÂN TỘC THIỂU SỐ TẠI TRƯỜNG TIỂU HỌC

Dương Minh Quân
Trường Tiểu học Tú Lệ, Lào Cai

Tóm tắt: Bài viết tập trung nghiên cứu cơ sở lý luận về quản lý hoạt động trải nghiệm cho học sinh dân tộc thiểu số tại trường tiểu học trong bối cảnh đổi mới giáo dục hiện nay. Trên nền tảng các khái niệm cơ bản, nguyên tắc quản lý và vai trò của hoạt động trải nghiệm, bài viết phân tích các nội dung quản lý gồm: xác định mục tiêu, xây dựng nội dung, lựa chọn phương pháp và hình thức tổ chức, huy động nguồn lực, cùng với kiểm tra, đánh giá. Đồng thời, nghiên cứu chỉ ra các yếu tố chủ quan và khách quan tác động đến hiệu quả quản lý, từ năng lực cán bộ quản lý – giáo viên, sự tham gia của học sinh và phụ huynh, đến chính sách giáo dục, điều kiện kinh tế – xã hội và văn hóa địa phương. Trên cơ sở tham khảo kinh nghiệm quốc tế và trong nước, bài viết đề xuất mô hình quản lý phù hợp với đặc điểm vùng dân tộc thiểu số, nhấn mạnh sự phối hợp giữa nhà trường, gia đình, cộng đồng và cơ quan quản lý. Cuối cùng, tác giả đưa ra kết luận, định hướng nghiên cứu tiếp theo và khuyến nghị nhằm nâng cao hiệu quả quản lý hoạt động trải nghiệm trong các trường tiểu học vùng dân tộc thiểu số.

Từ khóa: Quản lý giáo dục; hoạt động trải nghiệm; học sinh dân tộc thiểu số; trường tiểu học; mô hình quản lý.

THEORETICAL STUDY ON THE MANAGEMENT OF EXPERIENTIAL ACTIVITIES FOR ETHNIC MINORITY STUDENTS IN PRIMARY SCHOOLS

Duong Minh Quan
Tu Le Primary School, Lao Cai

Abstract: This article focuses on the theoretical foundations of managing experiential activities for ethnic minority students in primary schools in the context of current educational reforms. Based on fundamental concepts, management principles, and the role of experiential activities, the paper analyzes key management components, including goal setting, content development, selection of methods and organizational forms, mobilization of resources, as well as monitoring and evaluation. The study also identifies subjective and objective factors influencing management effectiveness, ranging from the capacity of school administrators and teachers, the participation of students and parents, to educational policies, socio-economic conditions, and local cultural characteristics. Drawing on both international and domestic experiences, the article proposes a management model tailored to the characteristics of ethnic minority areas, emphasizing collaboration between schools, families, communities, and educational authorities. Finally, the author presents conclusions, future research directions, and recommendations aimed at enhancing the effectiveness of managing experiential activities in primary schools in ethnic minority regions.

Keywords: educational management; experiential activities; ethnic minority students; primary schools; management model.

Nhận bài: 14/06/2025

Phản biện: 15/07/2025

Duyệt đăng: 19/07/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong những năm gần đây, giáo dục trải nghiệm đã trở thành một xu hướng quan trọng trong đổi mới phương pháp dạy học, đặc biệt tại các trường tiểu học vùng dân tộc thiểu số. Không chỉ đơn thuần là hoạt động ngoại khóa, trải nghiệm được xem là “cầu nối” giữa kiến thức sách vở và thực tiễn cuộc sống, góp phần hình thành năng lực, phẩm chất và kỹ năng sống cho học sinh (Nguyễn & Trần, 2021). Đối với học sinh dân tộc thiểu số, hoạt động trải nghiệm còn mang ý nghĩa đặc biệt khi giúp các em hòa nhập môi trường giáo dục, giữ gìn và phát huy bản sắc văn hóa, đồng thời tăng cường kỹ năng giao tiếp, hợp tác và tự tin trước cộng đồng (Phạm, 2020).

Tuy nhiên, công tác quản lý hoạt động trải nghiệm tại các trường tiểu học vùng dân tộc thiểu số vẫn còn nhiều hạn chế, từ khâu xây dựng kế hoạch, tổ chức thực hiện, đến việc đánh giá và phát huy hiệu quả. Nhiều nghiên cứu chỉ ra rằng,

nguyên nhân một phần do thiếu cơ chế phối hợp giữa nhà trường, gia đình và cộng đồng, một phần do đội ngũ quản lý và giáo viên chưa được trang bị đầy đủ về lý luận và kỹ năng quản lý hoạt động trải nghiệm (Bùi & Lê, 2022).

Trong bối cảnh Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 nhấn mạnh vai trò của hoạt động trải nghiệm, nghiên cứu về lý luận quản lý hoạt động này tại các trường tiểu học vùng dân tộc thiểu số là yêu cầu cấp thiết. Đây không chỉ là vấn đề của riêng ngành giáo dục mà còn gắn liền với chiến lược phát triển nguồn nhân lực và bảo tồn văn hóa ở những khu vực đặc thù.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Cơ sở lý luận về quản lý hoạt động trải nghiệm

Trong bức tranh đổi mới giáo dục hiện nay, hoạt động trải nghiệm không còn là “món ăn phụ” mà đã trở thành “món chính” trong thực đơn giáo dục toàn diện. Theo Bộ Giáo dục và Đào tạo

(2018), hoạt động trải nghiệm là quá trình tổ chức cho học sinh tham gia trực tiếp vào các tình huống thực tiễn, qua đó các em được thử sức, sáng tạo, rút kinh nghiệm và phát triển năng lực sống. Ở vùng dân tộc thiểu số, trải nghiệm thường gắn với những hoạt động lao động, sản xuất, văn hóa, lễ hội... vốn quen thuộc với đời sống cộng đồng, giúp việc học trở nên gần gũi và giàu ý nghĩa.

Quản lý hoạt động trải nghiệm được hiểu là quá trình lập kế hoạch, tổ chức, chỉ đạo và kiểm tra việc thực hiện các hoạt động trải nghiệm, nhằm đảm bảo mục tiêu giáo dục đề ra và phù hợp với điều kiện thực tế của nhà trường (Nguyễn, 2020). Người quản lý phải vừa là “nhạc trưởng” điều phối các nguồn lực, vừa là “người dẫn đường” tạo điều kiện để học sinh chủ động tham gia và phát huy tối đa tiềm năng của mình.

Đối tượng đặc thù của nghiên cứu này là học sinh tiểu học dân tộc thiểu số, những em nhỏ mang trong mình sự hồn nhiên, giàu bản sắc văn hóa nhưng cũng gặp không ít rào cản về ngôn ngữ, điều kiện kinh tế – xã hội và cơ hội tiếp cận tri thức (Phạm, 2019). Chính những đặc điểm ấy đặt ra yêu cầu người quản lý phải khéo léo lồng ghép yếu tố văn hóa, ngôn ngữ và tâm lý lứa tuổi vào quá trình tổ chức hoạt động.

Để hoạt động trải nghiệm thực sự hiệu quả, quản lý cần tuân thủ nguyên tắc cơ bản: đảm bảo tính mục tiêu, phù hợp với đặc điểm người học và điều kiện địa phương; phát huy tính tích cực, chủ động của học sinh; huy động sự tham gia của cộng đồng; và đảm bảo tính kế thừa, phát triển (Bùi & Lê, 2021). Đây không chỉ là yêu cầu nghiệp vụ mà còn là “kim chỉ nam” để các hoạt động trải nghiệm bám sát thực tiễn và lan tỏa giá trị.

Vai trò của hoạt động trải nghiệm với học sinh dân tộc thiểu số tiểu học có thể ví như “cánh cửa kép”: vừa mở ra thế giới tri thức, vừa giúp các em giữ gìn bản sắc. Theo Lê (2022), thông qua trải nghiệm, học sinh phát triển được năng lực giao tiếp, hợp tác, giải quyết vấn đề, đồng thời hình thành phẩm chất như tự tin, trách nhiệm và tôn trọng văn hóa cộng đồng. Nói cách khác, đây là con đường giúp trẻ “học để biết, học để làm, học để chung sống và học để tự khẳng định mình”.

2.2. Nội dung quản lý hoạt động trải nghiệm tại trường tiểu học

Quản lý hoạt động trải nghiệm trong trường tiểu học vùng dân tộc thiểu số bắt đầu từ quản lý mục tiêu. Mục tiêu không chỉ đơn thuần là phát triển năng lực và phẩm chất chung, mà cần phù hợp với đặc điểm văn hóa, ngôn ngữ và nhu cầu

thực tế của học sinh. Người quản lý cần bảo đảm mục tiêu vừa giúp học sinh tiếp cận tri thức hiện đại, vừa nuôi dưỡng sự tự hào về bản sắc dân tộc, để mỗi hoạt động trải nghiệm thực sự là bước tiến trong hành trình trưởng thành.

Tiếp theo là quản lý nội dung. Nội dung cần được lựa chọn sao cho gắn chặt với đời sống, văn hóa và điều kiện địa phương. Một buổi trải nghiệm có thể là tham gia lễ hội truyền thống, học làm đồ thủ công, hay tham quan các mô hình sản xuất tại quê hương. Điều này giúp học sinh không chỉ học kiến thức, mà còn “sống” trong chính những giá trị văn hóa của cộng đồng mình.

Về quản lý phương pháp và hình thức tổ chức, nhà trường cần đa dạng hóa, kết hợp linh hoạt giữa học tập tại lớp, ngoài lớp và trong cộng đồng. Không gian trải nghiệm có thể là sân trường, cánh đồng, hay nhà văn hóa bản. Phương pháp tổ chức cũng cần đổi mới, từ trò chơi, đóng vai, dự án, đến tham quan thực tế, để mỗi buổi trải nghiệm đều mang lại sự hứng thú và cơ hội khám phá.

Quản lý nguồn lực không chỉ là nhân lực – bao gồm giáo viên, cán bộ quản lý, phụ huynh và cộng đồng – mà còn là cơ sở vật chất, thiết bị, học liệu. Khi nhà trường huy động được sự chung tay của phụ huynh và địa phương, hoạt động trải nghiệm sẽ phong phú và gắn kết hơn, đồng thời giảm áp lực về kinh phí và nhân lực cho giáo viên.

Cuối cùng, quản lý kiểm tra, đánh giá chính là khâu bảo đảm chất lượng. Việc xây dựng tiêu chí rõ ràng, lựa chọn công cụ phù hợp và áp dụng các hình thức phản hồi đa dạng sẽ giúp giáo viên và học sinh nhìn thấy kết quả, rút kinh nghiệm và điều chỉnh hoạt động.

2.3. Các yếu tố ảnh hưởng đến quản lý hoạt động trải nghiệm

Các yếu tố chủ quan: Năng lực của cán bộ quản lý và giáo viên. Một kế hoạch hay sẽ khó đi vào đời sống nếu người thực hiện không đủ kỹ năng tổ chức, điều phối và sáng tạo. Bên cạnh đó, sự tham gia chủ động của học sinh đóng vai trò trung tâm. Khi các em hứng thú, sẵn sàng đóng góp ý tưởng và trải nghiệm, hoạt động sẽ trở nên sống động và hiệu quả hơn. Không thể bỏ qua nhận thức của phụ huynh – những người đồng hành cùng nhà trường. Nếu phụ huynh hiểu rõ ý nghĩa và mục tiêu của hoạt động, họ sẽ trở thành lực lượng hỗ trợ đắc lực cả về vật chất lẫn tinh thần.

Bên cạnh đó, các yếu tố khách quan cũng có ảnh hưởng mạnh mẽ và đôi khi mang tính quyết định. Chính sách giáo dục là “khung pháp lý” định hướng cho toàn bộ hoạt động; nếu có những

quy định, hướng dẫn cụ thể và phù hợp, việc triển khai ở cơ sở sẽ thuận lợi hơn. Đặc điểm kinh tế – xã hội của địa phương cũng tạo nên sự khác biệt. Ở những vùng còn khó khăn, nguồn lực hạn chế có thể là rào cản, nhưng đồng thời cũng là cơ hội để khai thác các nguồn lực tại chỗ. Văn hóa địa phương, với bản sắc và truyền thống riêng, không chỉ là bối cảnh mà còn là kho tàng quý giá để nhà trường đưa vào nội dung trải nghiệm, biến hoạt động giáo dục thành hành trình giữ gìn và lan tỏa giá trị văn hóa.

2.4. Kinh nghiệm và mô hình quản lý hiệu quả

Từ thực tiễn giáo dục ở nhiều quốc gia, có thể thấy kinh nghiệm quốc tế mang lại nhiều gợi mở quý giá cho việc tổ chức và quản lý hoạt động trải nghiệm. Ở Nhật Bản, hoạt động trải nghiệm được lồng ghép xuyên suốt chương trình học, chú trọng tính kỷ luật, tinh thần tập thể và kỹ năng sống. Tại Phần Lan, nhà trường tổ chức trải nghiệm như một phần của “học tập qua dự án”, giúp học sinh tự tìm hiểu và giải quyết vấn đề từ những tình huống thực tế. Điểm chung của các mô hình này là sự kết nối chặt chẽ giữa nhà trường, gia đình và cộng đồng.

Ở Việt Nam, kinh nghiệm trong nước cho thấy các trường tiểu học thành công thường biết tận dụng thế mạnh của địa phương. Chẳng hạn, một số trường vùng cao đã biến chợ phiên, lễ hội truyền thống, hay hoạt động sản xuất nông nghiệp thành nội dung trải nghiệm hấp dẫn. Việc huy động sự tham gia của già làng, nghệ nhân, hoặc cán bộ văn hóa địa phương cũng giúp hoạt động thêm sinh động và giàu giá trị văn hóa.

Từ những kinh nghiệm đó, mô hình quản lý hoạt động trải nghiệm cho trường tiểu học vùng

dân tộc thiểu số có thể hình dung gồm bốn trụ cột: (1) Nhà trường giữ vai trò trung tâm điều phối; (2) Cộng đồng cung cấp nguồn lực văn hóa và thực tiễn; (3) Phụ huynh đồng hành, hỗ trợ và khích lệ; (4) Chính quyền và ngành giáo dục đảm bảo chính sách, kinh phí và định hướng chuyên môn. Mô hình này không chỉ đảm bảo sự đồng bộ trong tổ chức mà còn tạo điều kiện để mỗi hoạt động trải nghiệm vừa mang tính giáo dục, vừa trở thành câu chuyện gắn bó giữa nhà trường và cộng đồng.

2.5. Kiến nghị

Đối với cơ quan quản lý giáo dục, cần ban hành hướng dẫn cụ thể và linh hoạt cho hoạt động trải nghiệm ở vùng dân tộc thiểu số, đồng thời hỗ trợ kinh phí và tập huấn cho giáo viên, cán bộ quản lý. Với nhà trường, cần chủ động xây dựng kế hoạch trải nghiệm gắn chặt với văn hóa và điều kiện địa phương, đồng thời huy động sự tham gia của cộng đồng và phụ huynh. Còn với cộng đồng, sự chung tay từ các già làng, trưởng bản, nghệ nhân, tổ chức xã hội và chính quyền địa phương sẽ tạo nên sức mạnh tổng hợp, biến hoạt động trải nghiệm thành niềm tự hào và nét đẹp văn hóa của mỗi bản làng.

III. KẾT LUẬN

Từ việc phân tích cơ sở lý luận, có thể khẳng định rằng quản lý hoạt động trải nghiệm cho học sinh tiểu học dân tộc thiểu số là một quá trình tổng hợp, đòi hỏi sự kết hợp chặt chẽ giữa mục tiêu giáo dục, nội dung, phương pháp tổ chức, nguồn lực và đánh giá. Hoạt động trải nghiệm không chỉ giúp học sinh tiếp cận kiến thức qua thực tiễn mà còn hình thành năng lực, phẩm chất, và nuôi dưỡng bản sắc văn hóa. Với học sinh vùng dân tộc thiểu số, đây còn là cơ hội để các em tự tin hòa nhập và phát triển bền vững trong môi trường hội nhập.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Bùi, T. H., & Lê, V. M. (2022). Quản lý hoạt động trải nghiệm ở trường tiểu học: Thực trạng và giải pháp. *Tạp chí Giáo dục*, 22(3), 45-50.
- [2]. Nguyễn, T. M., & Trần, Q. H. (2021). Giáo dục trải nghiệm trong dạy học tiểu học: Cơ sở lý luận và thực tiễn. *Tạp chí Khoa học Giáo dục Việt Nam*, 2(5), 12-18.
- [3]. Phạm, V. T. (2020). Vai trò của hoạt động trải nghiệm đối với học sinh dân tộc thiểu số. *Tạp chí Giáo dục*, 19(4), 33-37.
- [4]. Bộ Giáo dục và Đào tạo. (2018). *Chương trình giáo dục phổ thông tổng thể*. Hà Nội: NXB Giáo dục Việt Nam.
- [5]. Bùi, T. H., & Lê, V. M. (2021). Nguyên tắc quản lý hoạt động trải nghiệm ở trường tiểu học. *Tạp chí Giáo dục*, 21(2), 33-38.
- [6]. Lê, T. T. (2022). Vai trò của hoạt động trải nghiệm đối với học sinh dân tộc thiểu số. *Tạp chí Khoa học Giáo dục Việt Nam*, 4(6), 45-50.
- [7]. Nguyễn, T. M. (2020). Quản lý hoạt động trải nghiệm trong trường tiểu học. *Tạp chí Giáo dục*, 20(5), 55-59.
- [8]. Phạm, V. T. (2019). Đặc điểm tâm lý học sinh tiểu học dân tộc thiểu số và gợi ý sư phạm. *Tạp chí Giáo dục*, 18(3), 29-33.